

Blíž přírodě v Ostravě... Rybník jak z jiného světa

Text a foto: Jan Moravec

Ostrava a příroda? Ale jo! A zdaleka ne jen geologické unikáty typu bludných balvanů a výchozu uhelné sloje na Landeku či různých ukázek tzv. nové divočiny na výsypkách a v brown-fieldech. Ostrava mimo jiné oplývá i řadou zajímavých rybníků a mokřadů. No, když se člověk podívá pořádně na mapu, není to až tak překvapivé, vždyť ostravská aglomerace přímo navazuje na CHKO Poodří. Právě tři z ostravských rybníků – Vrbenský čili Nový (v přírodní rezervaci Rezavka), Heřmanický a Štěpán (těsně za hranicemi města) – byly v uplynulých letech zpřístupněny naučnými stezkami v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě. Dnes se pojďme podívat k Heřmanickému rybníku.

Heřmanický rybník, či také Heřmanský stav, jak většinou říkají místní, leží na severním okraji Ostravy, při samé hranici

Přírodní památka Heřmanický rybník i stejnojmenná EVL zahrnuje kromě vlastního rybníka a jeho bezprostředního okolí ještě další čtyři vodní plochy východně od něj – rybníky Lesník, Figura, Nový stav a Záblatý – a také různé navážky a další plochy se zcela odlišnými biotopy. Takto šířeji je nutno chápat například údaje, že na „Heřmanickém rybníku“ se vyskytuje dalších 11 druhů obojživelníků, 5 druhů plazů, 30 druhů savců, 12 druhů vířníků, 12 druhů lupenonožců, 4 druhy buchanek, 28 druhů vážek, 31 druhů denních motýlů, 15 druhů rovnokřídlých či 37 druhů plžů... V tomto kontextu už také tolik nepřekvapí, že jsou pro Heřmanický rybník uváděny i vyloženě suchomilné druhy, jako třeba střevlík Ullrichův či svižník polní.

s Bohumínem. V „typické“ Ostravské krajině plné bývalých dolů, hald a železničních tratí. Jedna několik desítek metrů vysoká, neustále dýmající a sírou páchnoucí halda se tyčí přímo nad západním břehem rybníka. Konec konců, i sám rybník slouží od roku 1972 jako dávkovací nádrž slanných důlních vod, doprovázejících na Ostravsku uhelní ložiska, které jsou následně odváděny do Odry. Kromě toho jsou do rybníku svedeny i povrchové technologické vody z bývalého dolu Ida a výluhy z přilehlých hald a navážek. Výsledkem je silně mineralizovaná voda s vysokým obsahem bóru a jódu. Přesto patří Heřmanický

rybník k zoologicky nejzajímavějším lokalitám regionu.

Počátky rybníční soustavy napájené vodotečí zvanou Stružka lze hledat již na přelomu 14. a 15. století, patří tedy k nejstarším u nás. Z několika desítek rybníků, které zde postupně vznikly, byl a dodnes je Heřmanický největším. Téměř polovinu z jeho 120hektarové výměry však dnes tvoří rákosiny.

V zájmu přírodovědců je Heřmanický rybník už od poloviny 20. stol. Známý je především jako ornitologická lokalita – významné hnízdiště a tahová zastávka na jedné z hlavních migračních tras. Uváděno je odtud více jak 250 druhů ptáků, mimo jiné bukáček malý, bukač velký, koliha velká, chrástal vodní, jeřáb popelavý, orel mořský, orlovec říční, racek černohlavý, rybák černý, rákosník velký, slavík modráček či sýkořice vousatá, u níž se uvádí, že na Heřmanickém rybníce se nachází více jak 10 % celé její populace v České republice. V srpnu 1895 se zde dokonce zdržovalo hejno plameňáků! a v roce 2003 zde došlo k vůbec prvnímu prokazatelnému pozorování vlaštovky skalní na území naší republiky. Vyhlášením přírodní památkou se však dočkal až roku 2013 zásluhou výskytu čolka velkého, díky kterému byl zařazen mezi evropsky významné lokality. Ale abychom byli spravedliví, musíme podotknout, že ani ptactvo nepřišlo zkrátka – Heřmanický rybník je součástí ptačí oblasti Heřmanský stav – Odra – Poolší. Možná si někdo v této souvislosti vzpomene na ostré spory, které se před osmi lety kolem vyhlášení této ptačí oblasti vedly; ty se však netýkaly přímo Heřmanického rybníka, jádrem sporu byl prostor plánované průmyslové zóny u Dolní

Lutyně. Z ryb Heřmanického rybníka stojí za zmínku zejména chráněný piskoř pruhovaný.

2,5 km dlouhá naučná stezka kolem Heřmanického rybníka, vybudovaná v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě základní organizací Českého svazu ochránců přírody Onyx v roce 2012, začíná na jižním břehu rybníka, nedaleko autobusové zastávky U Dvora. Přijedete-li z centra Ostravy, je

▲ U jedné ze zastávek naučné stezky

▼ Bizarní společnost dělá rybníku neustále dýmající Heřmanický odval

- ▲ Tudy odtéká voda z Heřmanického rybníka do Vrbické stružky
- ▼ Na Heřmanickém odvalu lze občas najít i zkameněliny

nutno jít na křižovatce před vámi vlevo a po 150 metrech asfaltkou vpravo. Podejdete železniční mostek a za chvíli uvidíte první zastávku. Podél cesty, obcházející rybník v protisměru hodinových ručiček, potkáte ještě další čtyři a u jedné dokonce i jednoduché odpočívadlo. Tabule jsou věnovány historii rybníku, zde se nalézají cím biotopům i jednotlivým druhům živočichů. Finálem stezky je pak ornitologická pozorovatelna na severním břehu, umožňující krásný výhled do rákosin i na hladinu rybníka. Zde stezka oficiálně končí; pokud se nechcete vracet stejnou cestou, můžete pokračovat dále kolem rybníka, cesta po chvíli vyústí na asfaltku a ta vás po úpatí haldy dovede k východišti stezky.

Neopakovatelnou atmosféru rybníka vytvářejí desítky tzv. rybářských posedů – dřevěných domků na kůlech, k nimž vedou přes pobřežní močály úzké lávky, mnohdy s padacími mostky. Obrázek připomínající spíše cestopisy z jihovýchodní Asie, než středoevropský rybník. Zaznamenal jsem v médiích různé názory na to, že by se měly odstranit, neb narušují integritu přírodně významných rákosin, nebo naopak přestavět tak, aby to nebyly „škaredé boudy jak od bezdomovců“; osobně nesouhlasím ani s jedním z nich. Ty posedy k tomuto rybníku prostě patří a svůj půvab mají právě pro onu jistou „neupravenost“, obyčejnost. Samozřejmě je nutné, aby i rybáři respektovali pravidla. Odpadky a zbytky starého stavebního materiálu kolem některých z nich, poházené vlasce („oblíbený“ to rybářský nešvar, vážně ohrožující vodní ptáky, jak mohou potvrdit pracovníci záchranných stanic) či nelegální budování zpevněných „parkovišť“ jsou

nepřijatelné a jen nahrávají tlakům proti nim.

Budete-li pokračovat kolem rybníku, zjistíte, že do haldy se postupně zakusují rypadla – někdejší odpad z těžby se nyní sám stává jejím předmětem (důsledkem čehož je poměrně vysoký provoz nákladáků a spousty bahna v posledním úseku silničky; proto stezka nebyla vyznačena jako okružní). Halda postupně mizí. Jak dlouho to bude trvat a zda zde poté skutečně vznikne lesopark, jak v současné době zástupci města slibují, můžeme jen spekulovat. Každopádně trojitá ochrana Heřmanického rybníka by snad měla být dostatečnou zárukou, že ať už se bude v jeho okolí dít cokoliv, domov všech těch zajímavých a mnohdy velmi vzácných živáčků zůstane zachován...

▲ Zvláštní atmosféru Heřmanického rybníka dotváří desítky rybářských posedů

▼ Ornitologická pozorovatelna na severním břehu rybníka, vybudovaná v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě

NET4GAS BLÍŽ PŘÍRODĚ:

Společnost NET4GAS je spolehlivým a bezpečným provozovatelem přepravní plynárenské soustavy a rozvíjí odpovědnou politiku ochrany životního prostředí s ohledem na budoucí generace. Oblast jejího podnikání s otázkou ochrany přírody úzce souvisí a od toho se odvíjí i dlouhodobá strategie firemní filantropie v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě. NET4GAS je od roku 2007 generálním partnerem ČSOP, od roku 2014 také celostátních přírodovědných soutěží pro děti a mládež Ekologická olympiáda a Zlatý list. Podporuje i další projekty, pro které je motto „Blíž přírodě“ součástí trvale udržitelného rozvoje. Více informací o programu a zpřístupněných přírodních lokalitách najdete na www.blizprirode.cz.